

Ο Μεγάλος Αγιασμός και η νηστεία

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Μία από τις πιο γνωστές και λαοφιλείς Ακολουθίες της Εκκλησίας μας είναι αυτή του Αγιασμού των Υδάτων. Στην Ορθόδοξη Εκκλησία η Ακολουθία αυτή παρουσιάζεται σε δύο τύπους, τον Μεγάλο και τον Μικρό Αγιασμό, ανήκει δε στην κατηγορία των Μυστηριοειδών Τελετών. Μυστηριώδεις καλούνται οι Ακολουθίες μέσω των οποίων παρέχεται αοράτως η Θεία Χάρη με αισθητούς χειρισμούς και σημεία, δεν έχουν συσταθεί όμως από τον Κύριο ούτε είναι αναγκαίες προς σωτηρία όπως τα Μυστήρια.

Διάκριση μεταξύ Μεγάλου και Μικρού Αγιασμού

Μέγας Αγιασμός ονομάζεται η Ακολουθία που τελείται στο ναό δύο φορές το έτος (5 και 6 Ιανουαρίου) σε ανάμνηση της Βαπτίσεως του Χριστού στον Ιορδάνη. Μικρός Αγιασμός είναι ο συνήθως τελούμενος στους ναούς κατά την 1η εκάστου

μηνός και σε διάφορες άλλες περιπτώσεις (θεμελιώσεις οίκων, εγκαίνια καταστημάτων, δημοσίων έργων, έναρξη Σχολικού έτους, κτλ.). Γίνεται σαφές λοιπόν ότι κακώς νομίζεται ότι ο Αγιασμός της παραμονής των Θεοφανείων είναι ο Μικρός αγιασμός και της Κυρίας Ημέρας ο Μέγας. Κατά τις δύο αυτές ημέρες τελείται η ακολουθία του Μεγάλου Αγιασμού. Η τέλεση του Μεγάλου Αγιασμού την παραμονή της Μεγάλης Εορτής είναι συνήθεια που επικράτησε κατά τους νεότερους χρόνους χάριν εξυπηρέτησης των πιστών.

Φύλαξη αγιασμού κατ' οίκον.

Ο Μέγας Αγιασμός δύναται να φυλάσσεται κατ' οίκον προς εξυπηρέτηση των αναγκών των πιστών. Αυτό αναφέρεται ρητώς στο κείμενο της Ακολουθίας: «ίνα πάντες οι αρυόμενοι και μεταλαμβάνοντες έχοιεν αυτό προς ιατρείαν παθών, προς αγιασμόν οίκων, προς πάσαν ωφέλειαν επιτήδειον» καθώς επίσης και στον λόγο του Ι. Χρυσοστόμου ο οποίος γράφει σχετικά: «κατά την εορτή αυτή όλοι παίρνουν το αγιασμένο νερό στο σπίτι τους και το φυλάνε ολόκληρο τον χρόνο». Απαραίτητη βεβαίως προϋπόθεση για την κατ' οίκον διατήρηση του καθαγιασμένου ύδατος είναι η ευλαβής και μετά μεγίστης προσοχής φύλαξή του.

Μέγας Αγιασμός και νηστεία

Επικρατεί η αντίληψη ότι η νηστεία της 5ης Ιανουαρίου έχει οριστεί λόγω της επικείμενης μετάληψης του Μεγάλου Αγιασμού της επομένης. Μία τέτοια εκδοχή όμως δεν μαρτυρείται από την παράδοση της Εκκλησίας μας αλλά προέρχεται από παρανόηση μιας άλλης αρχαιότατης πράξης. Από τους Πρωτοχριστιανικούς ήδη χρόνους, της μεγάλης Δεσποτικής εορτής των Θεοφανείων προηγούνταν προπαρασκευαστική νηστεία που αφορούσε το ομαδικό βάπτισμα των κατηχουμένων που γινόταν κατά την ημέρα αυτή. Τότε νήστευαν όχι μόνον ο βαπτιζόμενος και ο βαπτίζων αλλά και σύμπασα η Εκκλησία. Την αιτιολόγηση της νηστείας της παραμονής λόγω της λήψης Αγιασμού δεν δικαιολογεί ούτε η σύγχρονη πράξη κατά την οποία τελείται Μέγας Αγιασμός και κατά την Παραμονή. Ο λαός μεταλαμβάνει του Μεγάλου Αγιασμού της παραμονής χωρίς να νηστεύει την προηγούμενη (4η Ιανουαρίου) αλλά ούτε καταλύει την νηστεία της παραμονής των Θεοφανείων (5ης Ιανουαρίου) μετά την λήψη του.

Μολαταύτα η νηστεία της παραμονής, αν και δεν συνδέεται όπως αναφέραμε παραπάνω, με την μετάληψη του Αγιασμού, πρέπει σε κάθε περίπτωση να τηρηθεί ως προπαρασκευή για την Μεγάλη Δεσποτική Εορτή των Θεοφανείων που ακολουθεί και κυρίως για την Θεία Κοινωνία. Αυτό άλλωστε συμβαίνει με όλες τις Μεγάλες Εορτές του Εκκλησιαστικού έτους.

Για την μετάληψη του Μεγάλου Αγιασμού απαιτείται τέλεια αποχή τροφής και

ποτού από του δείπνου ή του μεσονυκτίου της προηγούμενης ημέρας μέχρι της μεταλήψεως. Εξαίρεση αποτελεί η έκτακτη μετάληψη αγιασμού σε περιπτώσεις ασθενειών, κινδύνων κτλ.. Και εκεί όμως η πνευματική νηστεία όπως ορίζεται από τον Απόστολο Παύλο (Β΄ Κορ. 7,1) είναι απαραίτητη.

Μέγας Αγιασμός και Θεία Κοινωνία

Μέγας αγιασμός φυλάσσεται στον ναό καθ' όλο το έτος σε ειδική φιάλη. Σκοπός της πράξης αυτής είναι η διευκόλυνση των πιστών και η εξυπηρέτηση των αναγκών τους. Πιο συγκεκριμένα ο Μέγας Αγιασμός δίδεται συνήθως ως ευλογία σε πιστούς που βρίσκονται υπό επιτίμιο του πνευματικού και δεν επιτρέπεται να κοινωνήσουν. Η πράξη αυτή όμως εάν δεν κατανοηθεί ορθά γεννά ακραίες παρεξηγήσεις.. Μια όμοια παρανόηση έγκειται στην αντίληψη ότι η Θ. Κοινωνία κατά τα Θεοφάνεια δεν είναι απαραίτητη αφού υποκαθίσταται από την λήψη Αγιασμού. Ο Μέγας Αγιασμός σε καμία περίπτωση δεν δύναται να υποκαταστήσει τη μετάληψη του Σώματος και Αίματος του Κυρίου. Δεν θεωρείται υποκατάστατο ούτε όμοιο και ισότιμο.

Διαφορά αγιαστικής χάριτος Μεγάλου και Μικρού Αγιασμού;

Ενα θέμα το οποίο απασχολεί τους πιστούς είναι η διαφορά της παρεχόμενης δια των δύο τύπων του Αγιασμού χάριτος. Σε κάθε περίπτωση το ερώτημα για την Ορθόδοξη Παράδοση και θεολογία θεωρείται σχολαστικό. Στην συνείδηση της Εκκλησίας τόσο ο Μέγας όσο και ο Μικρός αγιασμός είναι ύδωρ καθαγιασμένο δια της επιφοιτήσεως του Αγίου Πνεύματος παρεχόμενο στους πιστούς «πρός πάσαν ωφέλειαν». Η όποια διαφορά δεν έγκειται στην παρεχόμενη χάρη αλλά στην χρήση του καθαγιασμένου ύδατος η οποία αποκαλύπτεται μέσω των κειμένων των ακολουθιών του αγιασμού. Η έμφαση στον Μικρό Αγιασμό δίδεται στην ίαση των σωματικών και ψυχικών ασθενειών και στην θεραπεία των παθών και των αλγηδόνων ενώ στον Μεγάλο Αγιασμό στα αιτήματα τούτα προστίθενται και άλλα παρόμοια και ποικίλα. Εάν λάβουμε υπόψη μας το γεγονός ότι κατά τα πρωτοχριστιανικά χρόνια ο καθαγιασμός του ύδατος των Θεοφανείων ήταν ο καθαγιασμός του Ύδατος του Αγίου Βαπτίσματος εντός του οποίου βαπτίζονταν οι κατηχούμενοι μετά την άντληση ενός μέρους του από τους πιστούς για ευλογία, ίσως έχουμε την απάντηση στο ερώτημα γιατί ο μεν ένας ονομάζεται «μέγας» ο δε άλλος «μικρός».

«Σήμερον των υδάτων αγιάζεται η φύσις...»

Μία λιγότερο διαδεδομένη πλην όμως σοβαρή παρανόηση αφορά την λαϊκή αντίληψη ότι κατά την ημέρα των Θεοφανείων όλα αδιακρίτως τα ύδατα είναι

καθαγιασμένα. Το όλο θέμα εδράζεται στην παρανόηση της έννοιας των ποιητικών εκφράσεων «Σήμερα των υδάτων αγιάζεται η φύσις... κτλ». Επ' ουδενί λόγω όμως μπορεί να υποστηριχθεί ότι όλα τα ύδατα καθαγιάζονται αυτομάτως κατά την ημέρα αυτή και ότι έχουν την δύναμη και την χάρη του Μεγάλου Αγιασμού. Εξάλλου εάν συνέβαινε κάτι τέτοιο η τέλεση του αγιασμού θα ήταν άνευ νοήματος.

Η ως άνω υμνολογική έκφραση και όλες οι όμοιες με αυτή αναφέρονται στην φύση του ύδατος ως υλικού στοιχείου η οποία εξαγιασθηκε μέσω του Βαπτίσματος του Χριστού. Η έννοια του «Σήμερα» άλλωστε αφορά την σχετικοποίηση του χρόνου εντός της θείας λατρείας και εμφανίζεται στην υμνολογία πολλών άλλων Μεγάλων Εορτών. Τα μέλη της Εκκλησίας πλησιάζουν τα Θεία Γεγονότα ως γενόμενα «σήμερα» και μη δεσμευόμενα από τον ανθρώπινο χρόνο αφού η σωστική τους χάρη «διαμένει εις τον αιώνα του αιώνος».